

Alexandr Sergejevič Puškin (1799 – 1837): Piková dáma (1834)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Čekalinskij vyndal z kapsy několik bankovek a ihned peníze odpočítal. Heřman vzal peníze a odešel domů.

Druhého dne večer se objevil zase u Čekalinského. Hostitel měl bank. Heřman přistoupil ke stolu; hráči mu ihned uvolnili místo, Čekalinskij se mu laskavě uklonil. Heřman vyčkal na novou hru, položil kartu a na ni svých čtyřicet sedm tisíc a včerejší výhru.

Čekalinskij táhl kartu. Napravo padl spodek, nalevo sedma.

Heřman odkryl sedmu.

Všichni vzdychali. Čekalinskij byl zřejmě zmaten. Odpočítal devadesát čtyři tisíce a odevzdal je Heřmanovi. Heřman je chladnokrevně vzal a hned se vzdálil.

Následujícího večera se Heřman opět objevil u stolu. Všichni ho očekávali. Generálové a tajní radové opustili svůj whist, aby se podívali na tak neobvyklou hru. Mladí důstojníci seskočili z divanů; všichni sluhové se shromáždili v salóne. Všichni obklopili Heřmana. Ostatní hráči neobsadili své karty a trpělivě čekali, jak to skončí. Heřman stál u stolu a chystal se hrát samotný proti bledému, ale stále ještě se usmívajícímu Čekalinskému. Každý z nich rozpečetil jednu hru karet. Čekalinskij zamíchal. Heřman sejmul a položil svou kartu, pokryv ji kupou bankovních úpisů. Podobalo se to souboji. Kolem bylo hluboké mlčení.

Čekalinskij začal tahat, ruce se mu třáslly. Napravo padla dáma, nalevo eso.

„Eso vyhrálo!“ řekl Heřman a odkryl kartu.

„Vaše dáma prohrála,“ řekl laskavě Čekalinskij.

Heřman se zachvěl: opravdu, místo esa měl pikovou dámu. Nevěřil svým očím, nechápal, jak se mohl přehmátnout.

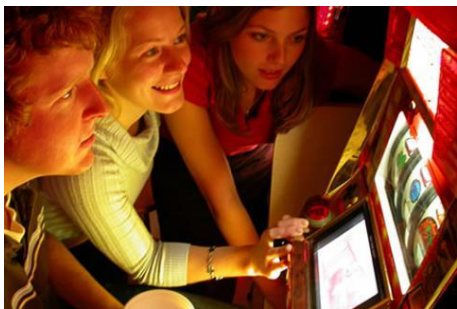
V tu chvíli se mu zdálo, že piková dáma přimhouřila oči a ušklíbla se. Neobvyklá podoba ho zarazila...

„To je ta stará!“ vykřikl s hrůzou.

Čekalinskij shrábl prohrané bankovky. Heřman stál bez hnutí. Když odešel od stolu, rozproudil se hlučný hovor. „Dohrál se vši slávou,“ říkali hráči. — Čekalinskij znovu zamíchal karty; hra pokračovala jako obvykle.

Jak se léčit z gamblersství

[JakTak](#) | 17.03.2011 - 21:29

Gamblersství neboli chorobné hráčství američtí lékaři přirovnávají k závislosti na kokainu. V České republice počet závislých například na výherních hracích automatech výrazně stoupá. Jak poznám, že jsem gambler, či někdo z mého okolí, a co dělat? (...)

Jsem patologickým hráčem, co teď?

V první řadě je třeba vyhledat odbornou pomoc. Tento článek má zejména na gamblersství upozornit a přinést pár užitečných rad. Rozhodně nenahrazuje odbornou pomoc. Prvním krokem je, abyste si gamblersství přiznali a uvědomili si, co všechno hraním ztrácíte a co všechno jste pro hru museli udělat - lhát rodině, přátelům, v práci, rozprodávat majetek apod. Léčba obvykle probíhá spolu s alkoholiky, vyléčený gambler už nikdy nesmí hrát, jinak se závislost může vrátit.

Fáze první: stadium kritičnosti

Stadia uzdravování můžeme rozdělit na tři fáze. V první fázi gambler hledá pomoc, opouští svět fantazie a začíná uvažovat odpovědně. Jak na to? Musíte si sestavit plán splácení dluhů. Udělat si jasno ve svém životě a pevně se rozhodnout - přestat hrát, nebo se dál potáčet životem a ztrácet půdu pod nohama? Řekněte o své závislosti svým blízkým, zajděte ke svému doktorovi či navštivte odborná centra. Vaše léčba bude pravděpodobně probíhat ambulantně.

Druhý text představuje osvětovou publicistiku. Ve vztahu k prvnímu textu objasněte, kde všude v Puškinově povídce najdeme romantismus.

Alexandr Sergejevič **Puškin** (26. 5. 1799 Moskva – 29. 1. 1837 Petrohrad)
(Александр Сергеевич Пушкин)

Ruský spisovatel, největší osobnost ruského romantismu; je považován za zakladatele moderní ruské literatury.

Alexandr Sergejevič Puškin pocházel ze starobylé **šlechtické rodiny**. **Studoval** na prestižní střední škole – **lyceu** – v Carském Selu (u Petrohradu) v těsné blízkosti tamějšího letního sídla carské rodiny. Profesně pak působil jako **státní úředník**. V Petrohradu byl členem literárního sdružení **Arzamas**, které prosazovalo ustavení **moderní spisovné ruštiny**, oproštěné od pozůstatků církevněslovanské (vlastně ještě staroslověnské) tradice.

Puškin začal literárně **tvořit** a publikovat již za **studentských let**. Zprvu psal **vlastenecké básně**, jimiž reagoval na nedávný statečný ruský boj za napoleonských válek, byť k samotné postavě Napoleona vyjadřoval respekt. V r. 1820 dokončil své **první velké dílo: poemu** (romantickou lyrickoepickou básnickou skladbu) **Ruslan a Ludmila** podle starých ruských lidových pověstí (mladý hrdinný bohatýr Ruslan bojuje za vysvobození své nevěsty Ludmily z moci čaroděje).

Když však Puškin využil svou schopnost ironie a satiry v sérii politicky a společensky kritických **epigramů**, dočkal se služebního přeložení do faktického **vyhnanství na jižním okraji Ruské říše**. Takto strávil léta 1820 – 1824. Ocítl se v **moldavských stepích, na Kavkaze, na Krymu** a nakonec v **Oděse**. Malebné, ale i divoké kraje s exotickou atmosférou a osídlené starobylými národy hrdými na svou lásku ke svobodě inspirovaly Puškina k jeho dalším vynikajícím a velmi úspěšným dílům, při jejichž tvorbě se ovšem nechal ovlivnit také **byronovským** obdivným zájmem o orientální romantiku. Jedná se o Puškinovy poemu **Kavkazský zajatec** (příběh ruského vojáka, kterého zajal kavkazský národ Čerkesů a který musí volit mezi životem v nové zemi a návratem do rodné vlasti) a **Bachčisarajská fontána** (básnická rekonstrukce vzniku známé krymské fontány: dal ji postavit náčelník krymských Tatarů na paměť své životní lásky, unesené polské dívky).

V r. **1824** byl Puškin kvůli svým názorům (kritickým i vůči náboženství) úplně **vyločen z řad úřednictva** a uchýlil se do obce **Michajlovskoje** v lesnatém kraji západního Ruska; jeho rodiče tu tehdy žili. Během zdejšího dvouletého pobytu Puškin posílil své vazby na typickou ruskou **lidovou kulturu** a hojně psal. V r. **1826** tlak tajné policie na Puškina poněkud polevil a on mohl přesídlit do **Moskvy**, kde dále intenzivně tvořil – navíc se věnoval i novinářské práci.

V Moskvě se bezmála třicetiletý Puškin v r. **1828** osudově **zamiloval** do šestnáctileté krásky **Natalie Gončarovové** (1812 – 1863). Za necelý půlrok požádal rodiče o její ruku, ale ti jej nejprve odmítli. Zklamán Puškin odjel znovu na **Kavkaz** a tam se v řadách ruské armády zúčastnil bojů **Osmé rusko-turecké války**.

Po návratu do Moskvy přece jen získal svolení Gončarovových ke sňatku s Natalií a v následujících měsících, plných příprav na zásadní životní změnu, dokončil svůj dlouho rozepsaný veršovaný román **Evžen Oněgin** (vznikal 1823 – 1830). Kniha se stala prvořadou literární senzací a zůstává **Puškinovým nejznámějším dílem**.

Puškin v titulní postavě knihy uvedl do literatury příznačný typ ruského románového antihrdiny – **zbytečného člověka**. Jedná se o znučeného mladíka z vyšších společenských vrstev, který pohrdá okolní společností, protože poznal její duševní omezenost, sám bolestně hledá vyšší smysl života, ale s nedostatkem vlastní pevné vůle jej nedokáže najít ani realizovat, mj. proto, že v klíčových okamžicích se se svým okolím mýjí v citových, intimních vztazích. Evžen Oněgin uchvátil spojením dramatické dějové linie, sugestivních obrazů ruské krajiny a dokonalé básnické formy. Silně působí kontrast mezi nadaným mužem, který začíná litovat svého promarněného mládí, a dívkou, jejíž

osobnosti dodává sílu autenticky prožívaný cit. Pasáž, kdy Taťána píše Oněginovi dopis, v němž mu prozrazuje svou lásku, se zařadila mezi nejslavnější milostné scény ve světové literatuře.

Puškin a Natalia se vzali v r. 1831 a odstěhovali se do Petrohradu. Puškin byl **znovu přijat do státní služby**: získal místo na ministerstvu zahraničních věcí. Mladému páru se narodily 4 děti.

Ve 30. letech Puškin také podniká **cesty po Rusku** a píše především **prózy**: z nich jsou dodnes oblíbené zejména povídky **Kapitánova dcera** (ze selského povstání vedeného Jemeljanem Pugačovem za vlády carevny Kateřiny Veliké v 18. století) a **Piková dáma** (příběh s tajemstvím z prostředí hazardních hráčů).

Po Petrohradě se rozšířil **anonymní dopis** tvrdící, že Natalia udržuje milenecký poměr s francouzským šlechticem sloužícím v ruské armádě Georgesem Charlesem d'Anthèsem. **Puškin** tedy vyzval d'Anthèse na **střelecký souboj**, ale v něm byl Francouz úspěšnější a Puškin na následky zranění **zemřel**.

Pro Natalii znamenala Puškinova smrt těžký otřes. Ovšem v r. 1844 se znovu provdala a založila druhou rodinu. Puškinovi vzdálení potomci žijí dnes v různých zemích. Carskoje Selo se nyní jmenuje Puškin.

Některá díla:

Román ve verších Evžen Oněgin (Jevgenij Oněgin / Евгений Онегин; poprvé vydáváno po částech 1825 – 1830; Petr Iljič Čajkovskij: opera 1879);

Poemy Ruslan a Ludmila (Ruslan i Ljudmila / Руслан и Людмила; 1820; Michail Ivanovič Glinka: opera 1837), **Kavkazský zajatec** (Kavkazskij plennik / Кавказский пленник; 1822), **Bachčisarajská fontána** (Bachčisarajskij fontan / Бахчисарайский фонтан; 1824; Boris Vladimirovič Asafjev: balet 1934), **Cikáni** (Cygany / Цыганы; 1827);

Povídky Piková dáma (Pikovaja dama / Пиковая дама; 1834; Petr Iljič Čajkovskij: opera 1890), **Kapitánská dcerka / Kapitánova dcera** (Kapitanskaja dočka / Капитанская дочка; 1836);

Historická divadelní hra Boris Godunov (Борис Годунов; 1825; z bojů o ruský trůn v době střídání dynastie Rurikovců a Romanovců kolem r. 1600; Modest Petrovič Musorgskij: opera 1873).

Alexandr Sergejevič Puškin (1799 – 1837): Piková dáma (1834)

Ten večer hráli farao u poručíka jízdni gardy Narumova. Dlouhá zimní noc uběhla, než se kdo nadál, a o páté ráno zasedli k večeři. Ti, kdo vyhráli, jedli s náramnou chutí, ti druzí roztržitě civěli na prostřený stůl. Ale objevilo se šampaňské a všechny jazyky se rozvázaly.

„Cos to vyváděl, Surine?“ zeptal se hostitel.

„Prohrál jsem, jako obyčejně. Uznávám, že jsem smolař. Hraju s rozmyslem, při zdi, nedám se vyhecovat – a vždycky prohraju.“

„Nikdy jsi nepodlehł pokušení? Ani jednou jsi nehrál *va bank*? – Obdivuji tvou vůli.“

„Hm, to nic není,“ přidal se další host. „To tuhle Hermann (ukázal na mladého ženijního důstojníka) v životě neměl karty v ruce, jaktžživ nehrál o peníze – a sedí tu s námi do pěti do rána a pozoruje nás, jak hrajem.“

„Opravdu mě vaše hra zajímá,“ řekl Hermann. „Ale nikdy bych neriskoval to, co mám, v touze získat něco, co mít nemusím.“

„Hermann je opatrník. To víte, Němec...“ vmísil se Pavel Tomskij. „Ale opravdovou záhadou je pro mě moje bábi, hraběnka Anna Fedotovna.“

„A proč? Co je s ní?“ zvolali hosté.

„Já vám ne a ne pochopit, proč nikdy nehraje karty o peníze.“

„A co je na tom divného, že osmdesátiletá babka nehraje o peníze?“ zeptal se Narumov. (...)

„Pak tedy dobře poslouchejte:

Před asi šedesáti lety byla nynější Tomského babička krásnou mladou ženou. Se svým manželem pobývala v Paříži a prohýřila tam spoustu peněz. Hrála také karetní hru farao, spočívající v sázení na některé rozdané karty, přičemž výhra nebo prohra závisejí na pořadí, v němž bankéř vynáší karty stejných hodnot ze svého balíčku karet. Mladá ruská hraběnka jednou prohrála víc, než měla u sebe, ale manžel odmítl za ni dluh zaplatit. Hraběnka se tedy vydala ke svému pařížskému příteli, ale ten jí prý namísto půjčení peněz prozradil tři karty, na něž když hraběnka v daném pořadí postupně vsadí, pokaždé vyhraje, a tak dluh smaže a ještě získá výhru navíc. Mladá žena radu poslechla a skutečně vyhrála. Nikdy však již ke kartám nezasedla a své získané tajemství také – až na jednu dávnou a opět úspěšnou výjimku – neprozradila.

Hráčská společnost nešetří pochybnostmi o pravdivosti Tomského vyprávění, ale německý ženijní důstojník ruské armády Hermann, jenž se dosud hazardu vyhýbal, je příběhem zaujat a rozhodne se, že hraběčino tajemství vypátrá. Aby se dostal do její blízkosti, začne se dvořit hraběčince schovance, mladé dívce Líze: získá její náklonnost a také přístup do domu, kde Líza s hraběnkou žije. Jednoho dne Líza svým dopisem vyzve Hermanna, aby pozdě večer potají přišel do domu a strávil s ní noc. Hermann podle instrukcí do domu vnikne, ale místo do Lízina pokoje zamíří do hraběčiny ložnice. Starou dámu osloví se svým utkvělým přáním.

„Můžete mi říct,“ naléhal Hermann, „můžete mi prozradit ty tři vítězné karty?“

Hraběnka mlčela a Hermann pokračoval:

„Pro koho chráníte to tajemství? Pro vnuky? Ti jsou i tak dost zazobaní, ani nevědí, co s penězi. Marnotratníkům vaše čarovné karty nepomohou. (...) Ale já nejsem marnotratník. Já si dovedu vážit peněz. U mě vaše tři karty nazmar nepřijdou. No tak...“

Zmlkl a rozechvěle čekal na odpověď. Hraběnka mlčela. Hermann si před ní klekl:

„Jestli kdy vaše srdce poznalo lásku, jestli si pamatujete její opojení, jestli jste se aspoň jedinkrát usmála, když zavrnl váš novorozený syn... zapřísahám vás... neodmítejte mou prosbu; prozradte mi své tajemství! Co z něj máte? Možná se za ním skrývá nějaký strašný hřích; smlouva s ďáblem, ztráta věčné blaženosti... Uvědomte si, že jste stará, že už nebudete dlouho na světě. A já jsem připraven vzít váš hřích na svou vlastní duši – jen mi prozradte to tajemství! Uvažte, že štěstí bližního je ve vašich rukou; že nejen já, ale i moje děti, vnuci a pravnuci budou žehnat vaší památce a uctívat ji jako svátost.“

Hraběnka mlčela.

Hermann vstal. „Ty stará čarodějnice!“ procedil skrz zuby. „Já tě naučím odpovídat!“ vytáhl z kapsy pistoli.

Když uviděla pistoli, hraběnka podruhé projevila rozrušení. Začala vrtět hlavou, zdvihla ruku jakoby na obranu před výstřelem – a pak se zvrátila nazad a znehybněla.

„Nechte těch komedií!“ zvolal Hermann a chytil ji za ruku. „Ptám se vás naposled: prozradíte mi ty tři karty? Ano – nebo ne?!“

Hraběnka neodpovídala. Hermann pochopil, že umřela.

Ted' teprve Hermann vstoupí k Líze.

Líza seděla se zkříženými nahými pažemi, hlavu skloněnou na odhalená nadra. Vtom se otevřely dveře a vešel Hermann. Zachvěla se: „Kde jste byl?“ otázala se polekaným šepotem.

„V ložnici u hraběnky. Jdu od ní. Umřela.“

„Můj Bože, co to povídáte?“

„Zřejmě jsem zavinil její smrt.“

Líza na něj zírala...

Hermann usedl vedle na okenní parapet a všechno jí vypověděl.

Poslouchala ho s hrůzou. Takže ty vášnivé dopisy, horoucí naléhání, drzé, úporné pronásledování – to vše nebylo z lásky, ale pro peníze... *Po penězích* lačnilo jeho srdce! Chudá schovanka nemohla nasytit jeho touhu a dát mu štěstí. Byla jen slepou pomocnicí lupiče, vraha své staré dobroditelky... V záchvatu pozdní lítosti se hořce, trýznivě rozplakala.

Hermann se na ni mlčky díval. I jemu bylo zle z toho, co udělal. (...)

Hermann přijde na hraběčin pohřeb. Trpí výčitkami svědomí. Líza ho v kostele spatří a omdlí.

Hermann měl na celý den po náladě. Obědval v zapadlé putyce a proti svému zvyku hodně pil. Chtěl tím zaplašit vnitřní neklid, vodka však ještě podnítila jeho fantazii. Doma se oblečený svalil na postel a tvrdě usnul.

Když se vzbudil, byla už noc a pokoj tonul v měsíčním svitu. Pohlédl na hodiny: tři čtvrtě na tři. Už se mu nechtělo spát. Posadil se na posteli a myslel na hraběčin pohřeb. Vtom kdosi zvenčí nahlédl do okna a hned se ztratil. Hermann to nevzal na vědomí. Po chvíli zaslechl, jak někdo otvírá dveře do předsíně. Pomyslel si, že se vrací jeho opilý sluha z nočního flámu. Zaslechl však neznámé kroky – kdosi šel a tiše šoural bačkorami. Otevřely se dveře a vešla bíle oblečená žena. Hermann si myslel, že je to jeho stará chůva, a podivil se, kde se tu bere tak pozdě. Bílá postava se mihla pokojem – a už se tyčila před Hermannem. A on v ní poznal hraběnku!

„Přicházím k tobě proti své vůli,“ zostra pravila. „Nakázali mi, že mám vyplnit tvoje přání. Trojka, sedmička, eso. Tyhle tři karty ti vyhraji po tři večery. Každý večer smíš ale vsadit pouze na jednu z nich a pak až do smrti nesmíš hrát. Odpustím ti, žes mě zahubil, ale musíš se oženit s mojí schovankou Lízou!“

Na ta slova se zvolna otočila, přešla pokoj a vytratila se, šourajíc bačkorami. Hermann slyšel, jak v síni bouchly dveře, a znovu viděl, jak někdo zvenčí nahlédl do okna.

Trvalo dlouho, než se vzpamatoval. (...)

V lidském vědomí se nemohou směstnat dvě utkvělé představy, stejně jako se nesměstnají dvě těla v jedné kůži. A tak trojka, sedmička a eso brzy vytěsnilo z Hermannovy mysli obraz mrtvé hraběnky. Trojka, sedmička a eso mu pořád nešly z hlavy a stále mu přicházely na jazyk. Vidí ztepilou dívku a povídá: ta má boky! – úplná trojka srdcová... Ptají se ho, kolik je hodin, a on na to: za pět minut sedmička. Kdejaký tlustý pán mu připomínal eso. Trojka, sedmička a eso ho pronásledovaly i ve snu a braly na sebe různé podoby. (...) Přemýšlel, že se dá penzionovat a pojedou do Paříže, aby tam v městských hernách vyrval kýžený poklad z rukou vrtkavé Štěstěny.

Náhoda mu však ušetřila cestu. V Moskvě se ustavil spolek bohatých hráčů v čele se slavným Čekalinským, jenž strávil celý život u karet a svého času vyhrál miliony, a to tak, že svoje prohry platil hotově, kdežto za výhry přijímal směnky. Letitá zkušenost mu vynesla důvěru přátel, veselá mysl, vlídnost a pohostinný dům se skvělým kuchařem mu vydobyly úctu veřejnosti. Teď přijel do Petrohradu a mladí se k němu jen hrnuli. Kvůli kartám hodili za hlavu bály, hazard je lákal víc než svody a zálety.

Narumov přivezl k Čekalinskému Hermanna. Prošli řadou nádherných komnat se spoustou úslužných číšníků – několik generálů a tajných radů tam hrálo whist. Mladí lidé seděli rozvaleni na čalouněných pohovkách, kouřili dýmky a jedli zmrzlinu. Hostitel seděl v salonu za dlouhým stolem, okolo kterého se tísnilo odhadem dvacet hráčů. Byl to šedesátník velmi úctyhodného zevnějšku. Hlavu mu zdobily stříbrné šediny, dobrosrdečnost vyzařovala z okrouhlé svěží tváře, jiskrné oči se stále usmívaly. Narumov mu představil svého kamaráda. Čekalinskij přátelsky stiskl Hermannovi ruku, vybídl ho, ať si počíná jako doma, a znovu usedl ke kartám.

Hra se nekonečně táhla. Čekalinskij držel bank. Na stole leželo už víc než třicet karet. Bankéř zapisoval prohrané peníze. Po každém kole dopřával hráčům čas, aby si promysleli příští sázku, dvorně plnil jejich pokyny a ještě dvorněji narovnával růžek karty, jež roztržitá ruka nechtíc přiohnula.

Konečně byla partie dohraná. Čekalinskij míchal na další hru.

„Dovolte – já bych si taky vsadil,“ řekl Hermann a natáhl se přes tlustého pána, jenž zrovna vsázel proti banku. Čekalinskij se usmál a mlčky se uklonil na znamení zdvořilého souhlasu. Narumov Hermannovi se smíchem pogrataloval k ukončení dlouholetého půstu a popřál mu štěstí do začátku.

„Tady!“ řekl Hermann, otočil trojku a napsal nad ni křídou obrovskou sumu.

„Kolik prosím...?“ optal se bankéř a mhouřil oči. „Promiňte, nemohu to rozeznat.“

„Čtyřicet sedm tisíc.“

Všechny hlavy se rázem otočily, všechny oči se upřely na Hermanna.

Zbláznil se! pomyslel si Narumov.

„Dovolte, abych vás upozornil, že hrajete moc vysoko,“ řekl Čekalinskij se svým neměnným úsměvem. „Víc než dvě stě padesát na kartu zde ještě nikdo nevsadil.“

„A co má být?“ opáčil Hermann. „Berete moji sázku, nebo ne?“

Čekalinskij se znovu zdvořile uklonil. „Chci vás jen informovat, že z laskavého pověření mých kolegů smím přijímat sázky jen v hotovosti. Pokud jde o mne, stačilo by mi samozřejmě vaše slovo Ale pro pořádek a lepší přehled vás prosím: položte peníze na kartu.“

Hermann vytáhl z kapsy bankovky a podal mu je. Čekalinskij se na ně zběžně podíval a položil je na Hermannovu kartu. Začal dávat: vlevo padla devítka, vpravo trojka.

„Vyhrála!“ řekl Hermann a ukázal všem svoji trojku.

Mezi hráči to zašumělo. Bankéř se zamračil, ale hned se mu na rty vrátil úsměv. „Přejete si vyplatit peníze?“

„Buďte tak laskav.“

Čekalinskij vyňal z kapsy hrst bankovek a hned se vyrovnal. Hermann vzal vyhrané peníze a odešel od stolu. Narumov zíral s otevřenou pusou. Hermann vypil sklenici limonády a šel domů.

Druhý večer přišel zas k Čekalinskému. Hostitel držel bank. Hermann přistoupil ke stolu a hráči mu hned udělali místo. Hostitel se mu vlídně uklonil.

Hermann si počkal na nové kolo, otočil sedmičku a položil na ni svých čtyřicet sedm tisíc plus včerejší výhru.

Bankéř dával: nalevo padl spodek, napravo sedmička.

Hermann ukázal svoji sedmu.

Všichni vykřikli úžasem. Zdálo se, že Čekalinskij znejistěl. Odpočítal devadesát čtyři tisíce a podal je Hermannovi. Ten je bez mrknutí oka přijal a hned odešel.

Třetí večer se Hermann znovu objevil u karetního stolu. Všichni na něj už čekali. Generálové a tajní radové nechali být svůj whist, aby viděli hru večera. Mladí důstojníci vyskočili z pohovek, číšníci se sběhli do salonu. Všichni obklopili Hermanna. Žádný jiný hráč si nevsadil, každý netrpělivě čekal, co bude.

Hermann stál u stolu, připraven hrát samojediný proti bledému, ale stále se usmívajícímu Čekalinskému. Rozpečetili každý svůj balíček karet. Bankéř zamíchal. Hermann sejmul, potom otočil eso a narovnal na ně štos bankovek. Zavládlo hrobové ticho. Bylo to jako souboj na pistole.

Čekalinskij dával a chvěly se mu ruce. Nalevo padla dáma, napravo eso.

„Eso vyhrává!“ zvolal Hermann a ukázal svou kartu.

„Vaše dáma je zabitá,“ opáčil vlídně Čekalinskij.

Hermann sebou šukbl. Cože? A vskutku: místo esa měl – pikovou dámu! Nechtěl věřit svým očím. Jak se mohl tak splést? Vtom se mu zazdálo, že se piková dáma ušklíbala a mrkla na něj. Úžasná podoba mu vyrazila dech: Hraběnka! vykřikl v hrůze. Čekalinskij shrábl vyhrané bankovky. Hermann stál jako zkamenělý...

Sotva odešel od stolu, rozproudil se hlasitý hovor. Hrál bravurně! oceňovali hráči. Čekalinskij zamíchal a jelo se dál.

Hermann se zbláznil. Sedí v Obuchovské nemocnici v pokoji číslo sedmnáct, neodpovídá na otázky, jen strašně rychle drmolí: *Trojka, sedmička, eso. Trojka, sedmička – dáma!*

Líza si vzala moc milého mladíka, který má dobré místo a slušný majetek. Jeho otec byl správcem u staré hraběnky. (...)

Alexandr Sergejevič Puškin, Piková dáma – Kapitánova dcera, Praha 2016, s. 9 – 53. Přeložil Miroslav Staněk.

Poznámky a vysvětlivky:

farao – kdysi oblíbená hazardní karetní hra; vysokou mírou náhody, s níž se vyčkává na shodu karty, na niž je vsazeno, s kartou, kterou táhne bankéř, se podobá karetní období rulety; **pikový** – související s karetní barvou *piky* (značena listem stromu); **schovanka** – dívka svěřená do soukromé výchovy; **whist** – druh karetní hry; **ženijní důstojník** – velitelská hodnost v ženijním vojsku, které budováním cest a vojenských objektů vytváří dalším druhům vojska podmínky pro bojovou činnost.

Alexandr Sergejevič Puškin: Piková dáma: poznámky k interpretaci

Zdánlivě jednoduchý příběh **Puškinovy Pikové dámy** je ve skutečnosti nabit hlubšími významy, které činí z povídky velkou literární událost. Na prvním místě tu jde o **střetnutí dvou protikladných světů**: světa preromantické citovosti (hraběnka a Líza) a moderní dravé účelovosti (Hermann), čemuž odpovídá také **kontrast** mezi nespoutanou náhodou a snahou o její racionální ovládnutí a využití. Tento protiklad se sváří i v samotné **Hermannově osobnosti**: svým německým původem i svou původní zdrženlivostí vůči hře se po způsobu **romantických hrdinů** vyděluje z většinové společnosti, ale jakmile zatouží začlenit se, nejde mu o pouhé splynutí s davem, ale naopak o úspěšné vyniknutí (v tom se blíží mladým hrdinům Stendhalovým). Vše je zdůrazněno také tím, jak se v Hermannově duši sváří **chladný kalkul** (související s jeho technickou profesí) a **neovladatelná vášně** odhalit sám jediný dávné tajemství.

Motiv úspěchu v karetní hře je tu povýšen na **symbol** dotýkající se **lidského života** jako celku: projeví se to jednak v odkazu na faustovský námět (*Možná se za ním skrývá nějaký strašný hřích; smlouva s ďáblem*), jednak v tom, že riskantním podnikem Hermann nakonec ztrácí úplně **vše**: nejen peníze, ale především dívčinu lásku a svým zešílením i šanci na nápravu života v budoucnu.

Romantické je také **prostředí** (dominance nočních scén). Naproti tomu dialogy jsou zpravidla úsporné, jak to je v prostředí hazardních hráčů obvyklé, neboť nikdo z nich nechce o sobě prozradit příliš mnoho, a tak si vlastně jen nasazuje masku (*Hermann stál u stolu, připraven hrát samojediný proti bledému, ale stále se usmívajícímu Čekalinskému*).

Ve vrcholné scéně třetí Hermannovy hry Puškin demonstruje **romantický pohled na podstatu světa a na možnosti jedince v něm**: ani sebedokonalejší příprava nezabránila tomu, že v klíčovém okamžiku se v člověku projeví nevědomé, instinktivní síly, které rozumem a vůlí prostě kontrolovat nelze a jejichž působením se hráč dopustí omylu (tady Puškin předjímá ruského realistu Dostojevského, především jeho román *Zločin a trest*, s nímž má Piková dáma víc společných rysů). Motiv proměny karetní figury v hraběnku jen ironicky zdůrazňuje, jak **nejasná je hranice mezi přeludem a skutečností**, což jen posílí Čekalinského nezáměrně dvojznačná poznámka („*Vaše dáma je zabitá.*“).

V lapidárním způsobu, jakým Puškin na závěr líčí Hermannovo **zešílení**, cítíme sarkasmus, jenž v evropské literatuře zdomácní až v tvorbě na přelomu 19. a 20. století (takhle bude končovat některé své povídky Jaroslav Hašek) a jímž Puškin využívá satirickou notu svého talentu.

